

LIVIA ARDELEAN¹, ROMÂNIA

Cuvinte cheie: cedarea Maramureşului, raportul prefectului Găvrilă Iuga, plutărit, tăiat lemne, creşterea animalelor, drumuri, căi ferate.

Maramureşul în forma actuală, - ultima frontieră sau ce am pierdut acum un veac

Rezumat

Împărţirea Maramureşului, care a avut loc după Primul Război Mondial, a adus pagube incomensurabile României nou formată, lăsând Maramureşul fără aproape o treime din teritoriu, fără întinse păduri, păşuni, munţi, saline, fabrici, căi ferate, dar mai ales fără satele româneşti din dreapta Tisei, care au făcut sute de ani parte din Plasa Sighet şi care au sperat decenii de-a rândul în revenirea la patria mamă, România, exprimată la 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia. Toate rapoartele şi materialele întocmite de Găvrilă Iuga în timpul dezbaterilor pentru încheierea tratatelor de pace şi de graniţă, de presa interbelică, precum şi raportul din 1930, întocmit de acelaşi harnic Găvrilă Iuga, acum prefect al Maramureşului, oferă imaginea dezastrului, mai ales economic, suferit în urma cedării Maramureşului de nord Cehoslovaciei, mizeria umană şi tristeţea românilor din satele româneşti din dreapta Tisei, lăsaţi în altă ţară.

---

¹ Consilier superior, Serviciu Judeţean Cluj al Arhivelor Naţionale, Cluj – Napoca.

Keywords: the surrender of Maramureș, prefect Găvrilă Iuga's report, log driving, wood cutting, animal husbandry, roads, railways.

Maramureș in Present Form – The Last Frontier. Or What We Lost a Century Ago

Summary

The division of Maramures, which took place after the First World War, brought immeasurable damage to the newly formed Romania, leaving Maramures without almost a third of its territory, without vast forests, pastures, mountains, salt mines, factories, railways, but especially without the Romanian villages on the right side of the Tisa River, which for hundreds of years were part of the Sighet Plain and which had hoped for decades to return to the motheland, Romania, expressed on the 1st of December 1918 in Alba Iulia. All the reports and materials drawn up by Găvrilă Iuga during the debates for the conclusion of the peace and border treaties, by the inter-war press, as well as the 1930 report drawn up by the same hard-working Găvrilă Iuga, now prefect of Maramureș, give an image of the disaster, mainly economic, suffered following the surrender of northern Maramureș to Czechoslovakia, the human misery and sadness of the Romanians from the Romanian villages on the right of the Tise, left in another country.

Maramureșul în forma actuală, - ultima frontieră sau ce am pierdut acum un veac

Cedarea unei părți importante a Maramureșului în urma sistemului de tratate de pace de la Paris a adus pierderi economice importante României nou creată, insuficient documentate și pe care istoriografia română, cu mici excepții², nu le abordează aproape deloc. Tratatul din 1916 încheiat de România în vederea intrării în război nu prevedea nimic în legătură cu Maramureșul. Locuitorii acestuia și-au exprimat opțiunea de a aparține României prin participarea la Adunarea din 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia, precum și în acțiunile ce au vizat apartenența la statul român, inclusiv în memoriul adresat primului ministru Ion I. C. Brătianu, pentru ca dorințele lor să fie discutate la Conferința de pace³. În urma acestui memoriu, după 22 februarie 1919, Ion I. C. Brătianu a susținut o nouă versiune a fixării graniței, până la gurile Tisei, incluzând și colțul de nord al Maramureșului⁴, propunere respinsă în cele din urmă de Comisia de pace pe motiv că numărul mare al rutenilor, peste 300.000, impunea o soluție ce nu putea fi decât apartenența la o țară cu populație asemănătoare, cea mai apropiată fiind Cehoslovacia⁵.

Nici demersurile lui Alexandru Vaida Voevod, de a alipi măcar comunele românești din dreapta Tisei la România nu au avut succes⁶, anii 1919-1923 fiind marcați de încercări din partea României, considerate uneori insuficiente, de includere și a unei părți din Maramureșul de nord în teritoriul național. Retragerea armatei române din teritoriul de peste Tisa, decisă de Consiliul de Miniștri în 5 aprilie 1920 și apoi stabilită în timpul întrunirii Comisiei româno-cehoslovace din 5 mai 1920 de la Satu Mare și 6 iunie 1920 de la Ujgorod a însemnat pierderea acestui teritoriu, partea cea mai dezvoltată din punct de vedere economic a Maramureșului⁷. Având în vedere documentele de arhivă cercetate, Cristina Țineghe apreciază că deși lucrurile au părut a fi tranșate deja, România a încercat și în anii următori să obțină o graniță mai bună, să primească măcar o parte a teritoriului aflat în discuție, lucru observat atât în timpul negocierilor de pace din primăvara anului 1920 cât și în discuțiile dintre Tache Ionescu și Eduard Beneș, reprezentantul Cehoslovaciei din vara anului 1920, apoi în anul 1921 în timpul negocierilor care au avut loc în Sighetu Marmăției în vederea încheierii unui Protocol care privea modul clar în care urma a se face evacuarea teritoriului). Din nefericire toate demersurile nu au avut succesul scontat de partea română, frontiera definitivă fiind fixată prin art. 2, al. 6 din Tratatul de la Sevres, Protocolul final de

---

² Cristina Țineghe a studiat, pe bază de documente, modul în care a fost împărțit, în urma Primului Război Mondial, Maramureșul.

³ Cristina Țineghe, editor, *Dezmembrarea Maramureșului istoric: decizii politice, reacții și consemnări în mărturii contemporane*, București, 2009, pag. 4.

⁴ *Ibidem*, pag. 5.

⁵ *Ibidem*, pag. 5.

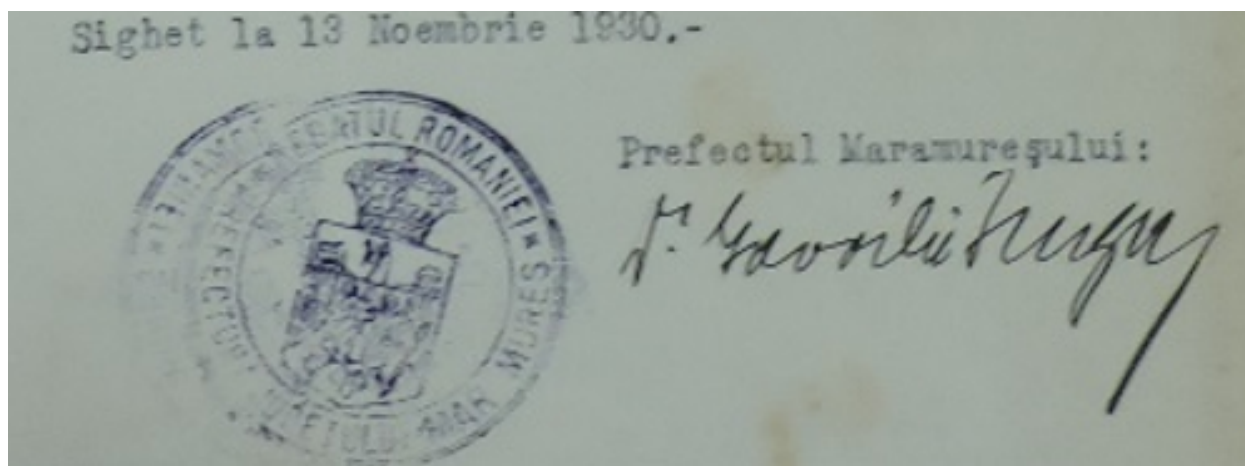
⁶ *Ibidem*, pag. 6.

⁷ *Ibidem*, pag. 7-8.

la Bruno din 19 iulie 1926, iar statutul frontierei româno-cehoslovace prin Tratatul de la Satu Mare din 25-30 noiembrie 1929⁸, aceste ultime înțelegeri pecetluind definitiv soarta acestui teritoriu care timp de sute de ani a făcut parte integrantă din Maramureș, constituind Plasa de Jos și o parte a Plășii Sighet.

În paralel cu discuțiile și tratativele diplomatice, pe plan local Prefectura Maramureșului a întocmit dosarul bunurilor ce urmau a fi împărțite și l-a trimis Ministerului de Interne. Acesta, prin Direcțiunea administrației de stat l-a retrimis în 1926 Prefecturii Maramureșului, iar acest dosar, care a stat la baza încheierii Convenției româno-cehoslovace cu privire la împărțirea bunurilor din circumscripțiile administrative divizate de frontieră, aflat în păstrare la Serviciul Județean Maramureș al Arhivelor Naționale ne este deosebit de util în demersul nostru. Pe baza lui s-a încheiat în perioada 1930-1936 o situație privind bunurile cedate pe baza Convenției româno-cehoslovace⁹. Apreciem că acest raport este cât se poate de exact, el fiind întocmit de cel mai titrat reprezentant al Maramureșului în problemele de frontieră dr. Găvrilă Iuga, specialistul României în problema Maramureșului din timpul Conferinței de pace de la Paris.

În 13 noiembrie 1930 prefectul județului Maramureș, Găvrilă Iuga, scria ministrului de interne în legătură cu ordinul primit în 10 noiembrie privind întocmirea în cel mai scurt timp al tabloului bunurilor locuitorilor români din Cehoslovacia, scuzându-se pentru eventualele întârzieri¹⁰. Prefectul a dat ordin locuitorilor pentru a se prezenta la primărie și a face declarații, subliniind dificultatea întocmirii situației pentru locuitorii care nu erau acasă, pentru care trebuia intervenit la oficiile din Cehoslovacia, care dețineau actele.

⁸ *Ibidem*, pag. 9.

⁹ Prefectura județului Maramureș, Probleme de frontieră nr. 8/1930-1938, documente care au stat la baza încheierii Convenției româno-cehoslovace privitoare la împărțirea bunurilor circumscripțiilor administrative divizate de frontieră; lista localităților situate în zona de frontieră, averile comunale și ale statului din localitățile întretăiate, inventare de evaluare a localurilor Prefecturii și spitalelor din Sighet.

¹⁰ *Ibidem*, pag. 2.

În 14 nov. 1930 Prefectura Satu Mare trimitea Ministrului de Interne situația bunurilor¹¹ din care reiese următoarea situație:

Tabloul comunelor situate la 15 km de graniță era următorul: din Plasa Sighet-Teceu Mic, Remeți, Săpânța, Câmpulung la Tisa, Sarasău, Iapa, orașul Sighet, Crăciunești, Virișmort, Bocicoiu Mare, Lunca la Tisa, Coștiui (Costini), Rona de Sus, Rona de Jos, Vad, Valea Porcului, Berbești, Giulești, Ferești, Cornești¹², din plasa Iza - Oncești, Nănești, Bârsana, din Plasa Vișeu - Valea Vișeului, Bistra, Petrova, Leordina, Ruscova, Poienile de Sub Munte¹³.

S-a făcut și lista localităților situate la 10 km de graniță, în plasa Sighet-Teceu Mic, Remeți, Săpânța, Câmpulung la Tisa, Sarasău, Iapa, orașul Sighet, Crăciunești, Virișmort, Bocicoiu Mare, Lunca la Tisa, Coștiui (Costini), Rona de Sus, Rona de Jos, Vad, Valea Porcului, Berbești - 17 localități, 3 în Plasa Vișeu - Valea Vișeului, Bistra, Petrova¹⁴, 3 în plasa Iza - Oncești, Nănești, Bârsana, 6 în Plasa Vișeu de Sus¹⁵.

A fost trimisă evaluarea spitalelor, iar secretarul general a fost informat că urmează a fi trimise și alte acte, printre care și inventarul bunurilor singurei comune din România, cu bunuri rămase în Cehoslovacia, Câmpulung la Tisa¹⁶.

Administrația județului, prin Serviciul Administrației generale, raporta Ministrului de interne, ca răspuns la ordinul telegrafic al acestuia că raportul trimis vizează doar averile comunale și posesorale ale comunelor întretăiate, prezentând județul Maramureș, vecinii acestuia, Bereg, Ugocea, Bistrița, Galiția, Bucovina, suprafața acestuia de 9716 km pătrați, ce era locuit de 357705 locuitori, conform Recensământului din 1913 și era împărțit în 10 plase, orașul de reședință era Sighetu Marmăției și avea în componență 156 comune rurale. Județul a fost împărțit prin tratatul de pace între România și Cehoslovacia, granița fixată fiind de la granița polonă până la Valea Vișeului, pe vârful munților Copilaș și Tomnatic¹⁷, de la Valea Vișeului până la Teceul Mic fluviul Tisa și de la Teceu Mic - Huta până la hotarul județului Satu Mare granița a fost fixată pe hotarul comunei Teceu Mic. România a primit 4059 km pătrați și 154728 locuitori, 4 plăși cu 61 comune și capitala județului.

În Cehoslovacia au rămas 5657 km pătrați cu 202977 locuitori, 6 plăși cu 95 comune. Nu s-a putut identifica cuantumul impozitului pe 1914, deoarece Administrația financiară locală a vândut registrele de impozite pe acel an, motiv pentru care se propune ca acele cifre să fie cerute de la Înalta Curte de Conturi de la Budapesta¹⁸. Bunurile de stat ale județului au fost 295 km de cale ferată, clădiri C.F.R. teren și obiecte de artă de 795

---

¹¹ *Ibidem*, pag. 3.

¹² *Ibidem*, pag. 5.

¹³ *Ibidem*, pag. 6.

¹⁴ *Ibidem*, pag. 7.

¹⁵ *Ibidem*, pag. 10.

¹⁶ *Ibidem*, pag. 11.

¹⁷ *Ibidem*, pag. 12.

¹⁸ *Ibidem*, pag. 13.

milioane, 411 km de șosea națională în valoare de 385802875 milioane, Clădirile statului, Tribunalul, Administrația Financiară, școli, edificiile Regiunii Silvice, 196636 jughere cadastrale păduri de molid, 212017 jughere cadastrale păduri de esență tare, fag, stejar, total 408673 jughere cadastrale cu venit anual de 12316000 lei anual, în realitate fiind de 10 ori mai mare, în 1914 valoarea a fost de 796707 lei, apoi minele de sare de la Ocna Șugatag, Ocna-Slatina, Coștiui. Nu exista inventar și nu se știa valoarea bunurilor¹⁹ situate mai ales în Cehoslovacia. Se cerea prelungirea cu 30 de zile a termenului de depunere a situației. României i-au rămas ca bunuri de stat 166 km cale ferată, în valoare de 445 milioane 211 km 579 m șosele naționale în valoare de 217002786 lei. Apoi 71096 jughere cadastrale teren împădurit, din care 32863 jughere cadastrale pădure rășinoase, 38233 jughere cadastrale păduri foioase, poieni și goluri 16407 jughere cadastrale, în valoare de 121643000 lei. Minele de sare de la Ocna Șugatag și Coștiui, edificiile din Sighet și comune.

Din bunurile statului au fost date Cehoslovaciei 129 km cale ferată în valoare de 300 milioane și tunele CFR în valoare de 50 milioane, 199 km 421 m șosele naționale în valoare de 168800000 lei, apoi 337577 jughere cadastrale terenuri împădurite, în valoare de 675154000 lei.²⁰

Bunurile județene erau 413 km 573 m șosele județene în valoare de 200660475 lei, edificiul Prefecturii, Pretoratelor, Spitalul județean, mobilierul. În anul 1918 județul Maramureș a avut un venit de 1455126 lei, cheltuieli de 1416297 lei, soldul de casă era de 38729 lei.²¹

Situația conturilor județene în 1918 a fost următoarea: 1304879 coroane și 80 fileri, deficit 532539 coroane și 81 fileri, efecte 1250836 coroane, 106 km 337 m șosea județeană în valoare de 46550475 lei. Palatul Prefecturii valora 2 milioane lei. Clădirile spitalului, aflate acum în proprietatea statului valorau 950000 lei. Clădirea Preturii din Dragomirești costa 350000 lei. Imobilul din comuna Iapa, numit Dealul Spânzurătoarei, împreună cu teritoriul său de 2 jughere cadastrale era apreciat la 4000 lei²².

În ceea ce privește mobilierul, acesta valora 464430 lei, mobila din clădirea Prefecturii, 2000 lei, cea din clădirea Preturii din Dragomirești, 2000 lei cea din pretura din Ocna Șugatag.

Bunurile județene rămase Cehoslovaciei erau imobiliare-308 km și 236 m șosele județene în valoare de 154118 lei. Edificiul Preturii din Teresva, Taraczköz valora 600000 lei, cea a Preturii Hust valora tot 600000 lei, cea din Frasin (Iasinia Ökörmezö) și Dolha, azi Dovhe, Ucraina valorau fiecare 1 milion. Valoarea mobilelor nu era cunoscută.²³

---

¹⁹ *Ibidem*, pag. 13.

²⁰ *Ibidem*, pag. 13.

²¹ *Ibidem*, pag. 13.

²² *Ibidem*, pag. 14.

²³ *Ibidem*, pag. 14.

Bunurile comunale

Doar comunele Teceu Mic, Bocicoiu Mare și Lunca la Tisa au fost întretăiate, despre averea lor se vorbea în art. V. a. și au avut avere pierdută.²⁴

Bunuri composesorale

Au rămas în România bunuri ale Composesoratului Tribușa, Fejérpatak/Bilei Potok, azi Gyilove, Ucraina, ale cărui membri sunt și supuși români din Valea Vișeului, cu avere imobiliară de 659 jughere și 1520 stânjani pădure, 764 jughere 403 stânjani pășune. Din acest teritoriu pe teritoriul comunei Valea Vișeului o suprafață de 274 jughere 1040 stânjani pădure, ce valora 300000 lei, precum și 141 jughere și 1136 stânjani, ce valora 300000 lei. În 7 dec. 1928 a avut loc, la inițiativa Oficiului silvic din Tribușa o adunare la care au fost chemați și supușii români din Valea Vișeului, unde s-a convenit că teritoriul composesoratului situat în Cehoslovacia rămânea supușilor cehoslovaci, iar cel situat pe teritoriul statului român rămânea supușilor români, cu condiția ca averea totală a composesoratului să fie analizată de o comisie formată din membri din ambele state²⁵.

Au rămas în Cehoslovacia din averea composesoratului Crăciunești 140 jughere 1231 stânjani pădure, în valoare de 750000 lei, avere folosită de supușii români, fără vreo piedică²⁶

Despre bunurile supușilor din comunele întretăiate trata art. V b. Au fost întretăiate comunele Teceu, Bocicoiu Mare, Lunca, care în urma delimitării au devenit Teceu Mic, Românesc, Tacevo ceh, Bocicoiu Mare românesc, Velki Bickev ceh, Lunca la Tisa românesc, Luhi ceh. Avera acestor comune a rămas în ambele țări, nefiind încă reglementat dreptul de folosință al acestora²⁷.

Bunuri comunale

Comuna Teceu în 1913 a avut 22936 jughere cadastrale, 5910 locuitori. Situația din 1918 nu se putea raporta, partea cehoslovacă nu a pus la dispoziție registrele, pretextând că erau înaintate la forurile superioare. Impozitul pe 1914 a fost de 30416 coroane și 26 fileri.

Imobiliare -1645 jughere pădure, arabil și pășunat în valoare de 12869800 lei, edificii în valoare de 11300000 lei.

---

²⁴ *Ibidem*, pag. 14.

²⁵ *Ibidem*, pag. 14.

²⁶ *Ibidem*, pag. 15.

²⁷ *Ibidem*, pag. 15.

Mobiliare - nu au putut face constatarea deoarece autoritățile cehoslovace au refuzat să dea datele. În România au rămas 6900 jughere cadastrale și 960 locuitori în 1914 și 1200 în prezent. Situația impozitelor directe a fost de 384 coroane 14 fileri.

În hotarul comunei Teceu Mic erau terenuri arabile 27 jughere 1360 stânjani, în valoare de 275000 lei, fânaș 6 jughere 153 stânjani, în valoare de 31000 lei, pășune 2 jughere 1296 stânjani, în valoare de 6500 lei, pădure 1345 stânjani în valoare de 1000 lei, neproductiv 5 jughere 1136 stânjani în valoare de 2500 lei. Total 43 jughere 490 stânjani, total 316000 lei, (date luate din foaia cadastrală a comunei Teceu Mic).

În hotarul comunei Săpânța erau fânașe de 57 jughere cadastrale 474 stânjani în valoare 114000 lei, pășunat 66 jughere cadastrale 1083 stânjani în valoare de 52800 lei, pădure 751 jughere 1195 stânjani în valoare de 880800 lei, 28 jughere pădure în valoare de 200000 lei, total 908 jughere cadastrale 1111 stânjani, total 9246800 lei. Din pădurea de 751 jughere 1195 stânjani, $\frac{1}{2}$ jumătate 375 jughere 197 stânjani formează proprietatea comunei Săpânța. Restul de 375 jughere 1597 stânjani, ce formează proprietatea orașului Teceul Mare din Cehoslovacia, era în valoare de 8880800 lei. În Cehoslovacia a rămas 16036 jughere cadastrale, 4950 locuitori, în 1914, numărul acestora crescând în prezent la 6500. Impozitul pe 1914 era 30032 cor. 09 fileri²⁸.

Teren arător 45 jughere 164 stânjani în valoare de 900000 lei, grădină 2 jughere 293 stânjani, în valoare de 50000 lei, 137 jughere 1192 stânjani în valoare de 1370000 lei, pășunat 28 jughere 1328 stânjani în valoare de 140000 lei, teren pădure-1345 stânjani în valoare de 15000 lei, neproductiv 516 jughere 632 stânjani în valoare de 1032000 lei, total 731 jughere 154 stânjani, în valoare de 3507000 lei.

Clădirile din Sighet erau formate dintr-un imobil de 12 camere, 8 prăvălii cu 1 etaj, unde se găsea instalată Primăria în valoare de 2500000 lei, un imobil cu 40 camere, în care era Judecătoria de Ocol, ce valora 1800000 lei, imobilul zis Korona, cu 30 camere, valorând 6000000 lei²⁹.

Un imobil pentru școala primară normală, formată din 2 săli de învățământ și locuința pentru învățător, formată din 4 camere, în valoare de 1000000 lei, valoare totală 11300000 lei. Atât averile mobiliare cât și imobiliare sunt în folosința exclusivă a comunei Teceu (Teacevo), Cehoslovacia. Din averea mobilă a comunei Săpânța, din pădurea de 751 jughere cadastrale situate în hotarul comunei, s-a expropriat în 1922 și confirmat în 1924 pentru comuna Remeți, dar încă nu s-a pus în posesie³⁰.

Comuna Bocicoiu Mare

Comuna Bocicoiu Mare avea o suprafață de 6670 jughere cadastrale și 5955 locuitori, în anul 1914 a avut un impozit de 20912 coroane și 6 fileri. A fost încasată suma

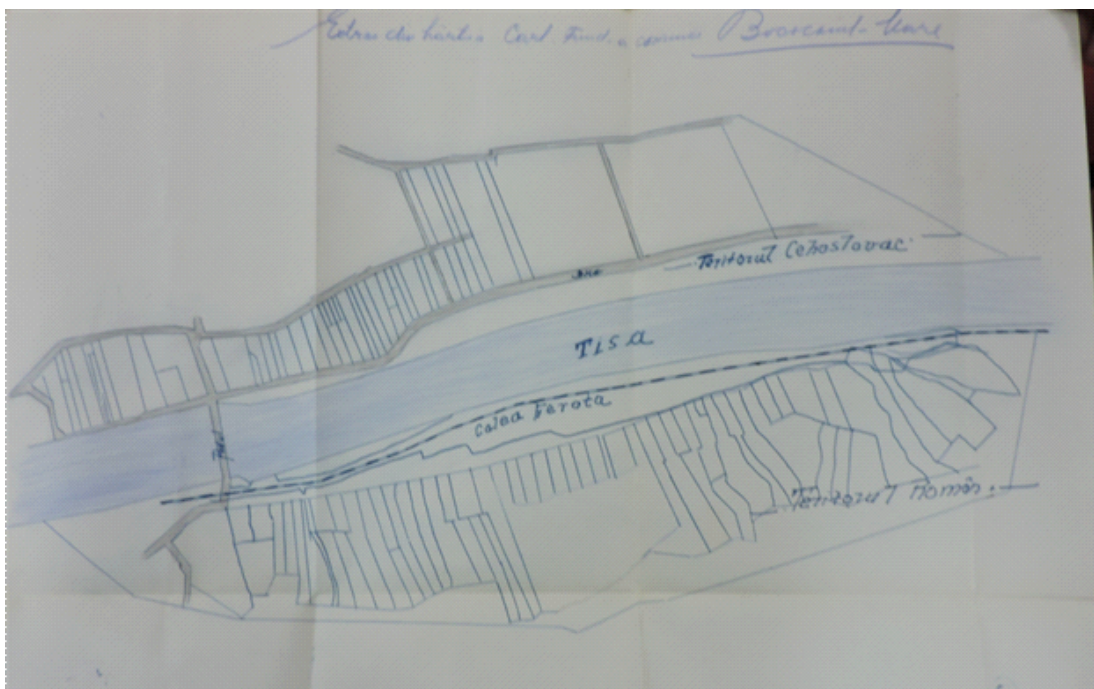
---

²⁸ *Ibidem*, pag. 15.

²⁹ *Ibidem*, pag. 16.

³⁰ *Ibidem*, pag. 16.

de 48204 coroane și 36 fileri, suma ieșită 37909 coroane și 39 fileri, sold de casă 12294 coroane și 27 fileri, sold rămas de încasat 13065 coroane și 22 fileri, suma rămasă de plată 2677 coroane, 39 fileri³¹.

În ceea ce privește valoarea bunurilor comunale, aceasta era următoarea:

Imobiliare 8 jughere 1096 stânjani grădină de pomi, în valoare de 550000 lei, un edificiu din 12 camere și grădină de 708 stânjani în valoare de 2000000 lei, drept din pădurea posesoriatului 24/5856 în valoare de 3000 lei, iar valoarea totală a imobilelor comunale era de 2553000 lei.

Mobilierul primăriei valora 730336 lei, din care a rămas în România o suprafață de 463 jughere 1480 stânjani, 855 locuitori. Situația impozitelor directe pe anul 1914 a fost de 5849 coroane și 62 fileri.

Bunuri imobiliare și mobiliare nu au rămas.

În Cehoslovacia a rămas o suprafață de 6207 jughere cadastrale, 5100 locuitori, impozitul pe 1914 era de 15062 coroane și 44 fileri.

Imobiliare – grădină cu pomi 2 jughere 1096 stânjani în valoare de 200000 lei³².

Această situație completează rapoartele lui Găvrilă Iuga, specialistul maramureșean care a lucrat pentru guvernul României în timpul tratatelor de pace. Găvrilă Iuga atrăgea atenția, încă din 1919-1920 că frontierele ce urmau a fi trasate exact pe linia de azi rupeau Maramureșul atât de Transilvania cât și de Polonia, izolau Sighetul și pe locuitorii din stânga Tisei, cărora le periclitau existența economică³³. În primul memoriu semnat în decembrie

³¹ *Ibidem*, pag. 17.

³² *Ibidem*, pag. 16.

³³ *Maramureșul istoric prin oamenii săi; dr. Găvrilă Iuga memorii, note, însemnări (1911-1940)*, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2013, ediție îngrijită de Cristina Țineghe, pag. 221-222.

1920 de către senatorii și deputații Maramureșului, din Ugocea și Sătmar se atrăgea atenția asupra pagubelor ce urmau a fi suferite de pierderea liniei ferate Satu Mare-Sighet-Frasin (Iasinia), ce reprezenta legătura cu Polonia, izolarea de Satu Mare, neexistând legătura actuală, izolarea garnizoanei de la Sighet și imposibilitatea alimentării acesteia, pierderea bogatelor păduri de pe malul Tisei, pierderea fabricii de produse chimice și de sticlărie de la Bocicoiu Mare, unde lucrau 400 muncitori români, pierderea tuturor instituțiilor culturale și militare din Sighet, care nu s-ar mai putea alimenta, pierderea legăturilor dintre Plasa Vișeu și Iza și capitala Sighet, deoarece șoseaua principală a Tisei spre care mergeau toate drumurile cădea Cehoslovaciei, pierderea comunelor românești de pe malul drept al Tisei și a comunelor cu populație mixtă, pierderea Seleușului cu viile și posibilitățile naturale de apărare, pierderea pășunilor a 12 comune românești din stânga Tisei, din plasa Șugatag, care le folosea pentru creșterea vitelor, exportate la Viena și Budapesta, pierderea unor bogății ale subsolului, ape minerale, fier, cărbune, aur, argint, platină, pierderea salinelor din Hust și Slatina, nimicirea vieții românești în satele din dreapta Tisei rămase izolate, pierderea lemnului de foc și construcții de către județele din câmpie, Satu Mare, Sălaj, Bihor, care erau dependente de lemnul din Maramureș, apropierea cehilor de Transilvania, pe linia munților, dorința populației rutene de a aparține României³⁴.

Toate pierderile despre care raporta Găvrilă Iuga au fost semnalate în perioada interbelică în presă locală și transilvăneană, Maramureșul suferind cel mai mare șoc economic, național, cultural, dincolo de cel politic, o analiză deosebit de plastică oferindu-ne ziarul Gazeta Transilvaniei, care făcea o analiză a situației din perioada imediat următoare închiderii granițelor, „Dacă în unele județe fixarea graniței n-a avut urmări atât de triste, nu tot așa este situația în Maramureș. Regiunea muntoasă și săracă, nu oferea producției economice decât lemne și vite. Fiind într-o parte luncile producătoare de grâu, iar de cealaltă, munții cu pășunatul, țăranii maramureșeni, puteau crește vite frumoase din vânzarea căroră își susțineau familiile. Era cel mai eficace izvor de trai al lor. Ori prin fixarea graniței pe Tisa acest izvor a secăt. În plus mijloacele de comunicație - șosele și cale ferată șerpuiau alternativ pe ambele maluri ale Tisei. Prin fixarea frontierei, și paza grănicerului de la capătul podului, comunicația Maramureșului cu țara a devenit extrem de anevoioasă. Și aceasta de ambele părți. Țăranii și dintr-o parte și din cealaltă o duc prost. Ocupația Românilor din Cehoslovacia este în general agricultura și creșterea vitelor. Dintre ei însă, se mai recrutează un mare contingent de plutași foarte dibaci (din Biserica Albă și Apșa de Mijloc) butinari apreciați (Apșa de Jos și Apșița) precum și câțiva mineri (Slatina). Situația acestor comune din punct de vedere geografic este cât se poate de curioasă. Așezate pe malurile râului Tisa, hotarele lor spre Nord, le mărginesc cu ale Poloniei. Românul din Apșa de Jos, dimineața își spală fața în Tisa, închinându-se spre „Patria-Mamă”, iar seara se culcă cu capul pe piatra de hotar dintre Polonia și Cehoslovacia, unde își păzește vitele. Iată de ce, dacă este să se facă o corectare a tratatului de la Sain-Germain, aceasta se poate face numai în favorul României și nicidecum al Ungariei. Justificarea este nu numai de ordin economic — conducând la redresarea economică a

³⁴ *Ibidem*, pag. 223-237.

Maramureşului care prin scindare a rămas cu ambele părţi anemiata, dar ea se sprijină şi pe serioase temeieri etnice şi istorice.

Din punct de vedere economic Maramureşul seamănă cu o frunză, a cărei arteră principală este valea Tisei, iar arterele secundare sunt afluenţii, văile care se varsă în acest râu. Maramureşul este separat prin munţi înalţi de Polonia şi Cehoslovacia; tăiaţi arterele unei frunze în două, frunza va pieri! Tăiaţi Maramureşul în două şi ambele ţărmuri ale Tisei vor suferi un dezastru economic! Oraşul Sighet era alimentat de satele române de pe Tisa, Slatina, Biserica-Albă, Apşa-de-Jos şi de Mijloc etc.; astăzi acest oraş este condamnat să moară de foame, fiindcă el nu-şi mai are furnizorii săi de altădată, iar satele, cari îl înconjoară sunt sărace, şi n-au posibilitatea de a satisface tot consumul acestui oraş. Pe de altă parte, toate satele Maramureşului românesc suferă de o lipsă totală de păşune. Românii, a căror ocupaţie principală era creşterea vitelor, mai cu seamă a oilor, îşi pierdură trei părţi din munţii lor, cari sunt situaţi peste Tisa, dar cari au fost păscuţi veacuri de-a lungul de turmele române. A fost un dezastru economic pentru toţi ţăranii români din Maramureşul român, când s-au fixat graniţele de-a lungul râului Tisa, care servea ca principală cale de comunicaţie, şi mii de ţărani au fost aruncaţi în cea mai mare mizerie, ba chiar ruinaţi, ei au fost constrânşi a-şi vinde pe premie tot ce posedau, vitele lor, pentru a-şi scăpa ceva din averea lor. Din cauza aceasta mii de Români au fost siliţi a lua calea pribegiei, lăsând vatra lor moştenită de la strămoşi”³⁵.

35

https://adt.arcanum.com/hu/view/GazetaTransilvaniei_1923/?query=apsa%20de%20jos&pg=404&layout=s, accesat în 31 aprilie 2023.

Bibliografie

Țineghe, Cristina, editor, *Dezmembrarea Maramureșului istoric: decizii politice, reacții și consemnări în mărturii contemporane*, București.

*** *Maramureșul istoric prin oamenii săi; dr. Găvrilă Iuga memorii, note, însemnări (1911-1940)*, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2013, ediție îngrijită de **Cristina Țineghe**.